

PALEOLITICUL INFERIOR ÎN PIEMONTUL COTMEANA ȘI DEPRESIUNEA SIBIU

DE

PAUL I. DICU

Lacunele existente în cunoașterea paleoliticului inferior pe teritoriul României au determinat organizarea unor ample acțiuni, în scopul depistării și studierii celor mai rudimentare unelte din piatră făurite de hominide în fazele timpurii ale antropogenezei¹.

Pentru realizarea acestui obiectiv, în funcție de condițiile din teren, ne-am convins că singura soluție acceptabilă a rămas cercetarea minuțioasă și de lungă durată a prundișurilor aflate pe cursul râurilor ale căror ape au sculptat veritabile profile geologice. Acțiunea factorilor naturali a fost accelerată de intervenția antropică actuală care, prin dislocarea și transportarea unor cantități uriașe de pietriș și nisip necesare construcțiilor și amenajărilor hidrotehnice, a adâncit continuu albiile minore, ajungându-se, probabil, în unele locuri, la nivelul de viețuire al hominizilor, făuritorii celor peste 500 de unelte atribuite paleoliticului inferior descoperite de noi în vest-nord-vestul Munteniei (Piemontul Cotmeana) și în Transilvania (Depresiunea Sibiu).

ASPECTE GEOLOGICE, GEOGRAFICE ȘI PALEONTOLOGICE

Piemontul Cotmeana este situat între văile râurilor Argeș la est, Topolog și Olt la vest, Subcarpații Getici — Muscelele Argeșului la nord și Cîmpia Română (Dunării) la sud. Partea superioară a Piemontului Cotmeana este străbătută la paralela 45° lat. N, care trece pe la Merișani-Vilcele (aproximativ 20 km N de Pitești). Geomorfostructural și tectonic Piemontul Cotmeana este un sector ce aparține Podișului Getic. Din punct de vedere litologic, Piemontul Cotmeana cuprinde, îndeosebi, pietrișuri asociate sau intercalate cu nisipuri. Cele mai multe complexe litologice, după opiniile unor specialiști, aparțin Villafranchianului, cunoscute și sub denumirea de „pietrișuri de Cîndești” și se întâlnesc în straturi sau nestratificate, avînd diferite dimensiuni (grosiere sau fine), în poduri interfluviale largi sau în culmi rotunjite, în pante și terase, în depozitele

¹ C. S. Nicolăescu-Plopșor, SCIV, 7, 1956, 1—2, p. 7—13; C. S. Nicolăescu-Plopșor și I. N. Moroșan, Dacla, N.S., 3, 1959, p. 9—33; Al. Păunescu, *Evoluția uneltelor și armelor de piatră cioplită descoperite pe teritoriul României*, București, 1970, p. 11—14, 107—108; M. Nica, RevMuz, 5, 1970, p. 430—433; Paul I. Dicu, SCIV, 23, 1972, 2, p. 223—234; 24, 1973, 4, p. 653—658; I. Nania, SCIV, 23, 1972, 2, p. 235—244.

din albiile majore și minore ale râurilor și piraieiilor sau în alte deschideri naturale și artificiale (antropice). Eroziunea torențială, foarte activă, a generat fragmentarea pronunțată a versanților, instabilitatea malurilor râvenelor, eroziunea liniară asociindu-se cu cea laterală. Geneza teraselor luviatele este climatico-tectonică și a început în pleistocenul mediu, continuându-se în pleistocenul superior².

Precizăm că în deschiderile naturale și antropice din culmi, poduri interfluviale, pante și terase nu au fost depistate unelte aparținând culturii de prund sau alte unelte atribuite tipologic paleoliticului inferior, deși se întâlnesc foarte mulți galeți de silex.

În bazinele râurilor Argeș și Vedea se află un mare număr de puncte fosilifere faunistice. S-a constatat o densitate ridicată a resturilor de mamifere din pliocen și pînă în pleistocenul mediu³. Prezența fosilelor în același areal în care s-au descoperit unelte atribuite paleoliticului inferior este semnificativă, întrucît sînt indicii că principala sursă de hrană a hominidelor în perioada respectivă a constituit-o vînatul. Menționăm că, în zona la care ne referim, se cunosc pînă în prezent mai multe puncte cu resturi fosile de *Archidiskodon meridionalis*, ca de pildă: Valea Argeșului (Pitești⁴, Pitești N — Bascov baraj, Ștefănești—Pitești⁵, Merișani, Malu Vinăt (Verde) — Merișani⁶, Vilcele—Merișani, Gorganu—Călinești); Valea Bascovului (Drăganu); Valea Cotmenei (Cotmeana-sat, lângă mănăstire⁷; Dealul Bogdanului—Richițele Cocu⁸, Hîrșești); Valea Teleormanului (Recea) și de *Dicerorhinus etruscus* pe Valea Argeșului (Pitești N — Bascov baraj)⁹.

În continuare vom face o prezentare de ansamblu a materialului litic încadrat pînă la această dată¹⁰.

Cele 504 piese au fost descoperite în poziție probabil secundară în prundișurile din albiile minoreale râurilor Argeș, Bascov, Cotmeana, Vedea,

² V. Mutihac, L. Ionesi, *Geologia României*, București, 1974, p. 471—485, 632—643; M. Ilie, *StComPitești*, 3, 1971, p. 31—40; Gr. Posea, N. Popescu, M. Ielenicz, *Relieful României*, București, 1974, p. 17—19, 95—111, 129, 133—135, 149—163, 208—223, 237—240, 317, 337—338, 353; P. Coteș, *Geomorfologia României*, București, 1973, p. 107—109, 310—318.

³ Etienne Patte, *Sur les éléphants fossiles de Roumanie*, București, 1936, p. 1, 6, 8, 9, 11, 13, 14; L. Apostol, în *Travaux du Muséum d'histoire naturelle „Grigore Antipa”*, 17, 1976, p. 341—375; L. Apostol și R. Stancu, *StComPitești*, 1, 1968, p. 163—176; R. Stancu, R. Gava, I. Băcanu, *StComPitești*, 2, 1969, p. 33—45.

⁴ Un fragment de molar a fost găsit de noi în apropierea albiei minore a Argeșului, în zona Pitești E, în anul 1959.

⁵ Două fragmente de molari au fost recuperate de I. Cruceană și prof. G. Săvulescu, cărora le mulțumim și pe această cale.

⁶ O lamă dintr-un molar a fost descoperită de noi, în anul 1974, împreună cu un ciopliitor bifacial între satele Malu Vinăt și Vilcele (com. Merișani), aceasta reprezentînd pînă acum unicul caz al asocierii unui rest faunistic cu o unealtă.

⁷ Fragment de molar descoperit pe prundișul albiei Cotmenei, în anul 1977, de către Al. Păunescu și M. Cărciumaru, cărora le mulțumim pentru informații.

⁸ Două resturi fosile au fost identificate de autor, fiind recuperate de prof. Valentin Bisoi.

⁹ Mulțumim paleontologului Leonid Apostol, pentru determinarea resturilor fosile menționate în notele nr. 4—8.

¹⁰ Expunerea detaliată a materialului litic este inclusă în monografia descoperirilor (în curs de definitivare).

Teleorman, Topolog, Sadu și Cibin. Aproximativ 10% din totalul pieselor s-au aflat la suprafața depozitelor, iar circa 90% în interiorul acestora, la adâncimi cuprinse între 0,50 m — 7 m. În perimetrul fundațiilor hidrocentralelor și barajelor lacurilor de acumulare adâncimea a ajuns pînă la 10 — 15 — 20 m. Expresia frecvent utilizată de „aluviuni recente” nu se referă la vechimea geologică a prundișurilor în cadrul depozitelor, ci la recenta lor apariție la suprafața albiei minore, ca o consecință a eroziunii verticale și laterale contemporane nouă sau a lucrărilor hidrotehnice și de exploatare a prundișurilor, după anul 1950, cînd s-au declanșat și intensificat aceste operații.

Silexul a constituit materia primă de bază din care s-au obținut uneltele. Numai 5 piese de pe valea Argeșului au fost lucrate pe galeți de cuarțit (0,09%), deși ponderea lor este de peste 90% în prundișurile cercetate.

Situația generală tipologico-statistică a descoperirilor reiese din tabelul alăturat¹¹.

I. PIEMONTUL COTMEANA

1. *Valea Argeșului*. Pe cursul mediu al Argeșului, între Băiculești (N) și Pitești (S), pe o distanță de circa 40 de km, s-au descoperit cele mai multe piese (circa 400)¹². Sectoarele Pitești-Bascov și Merișani-Budeasa au ocupat primul loc în privința concentrării și densității instrumentelor litice. Uneltele de piatră din Valea Argeșului aparțin Piemontului Cotmeana, deoarece nu au fost depistate asemenea piese în subunitățile estice ale Piemontului Getic (Gruiurile Argeșului și Piemontul Cîndești), pe cursurile afluenților din partea stîngă a Argeșului — Vîlsan, Rîul Doamnei, Rîul Tîrgului, Argeșel, Dîmbovița ș.a. Utilajul litic a fost ridicat de pe teritoriul actualelor unități administrativ-teritoriale: Pitești, Bascov—Pitești, Merișani, Băiculești, Budeasa, Mărăcineni—Pitești, Ștefănești—Pitești, Bradu—Pitești, Căteasca (județul Argeș) și Găiești, Ionești—Petrești—Găiești (județul Dîmbovița)¹³, distanța între Băiculești (N) și Ionești—Petrești (S), fiind de aproximativ 85 km. Precizăm că în unele sectoare (Călinești—Topoloveni, Leordeni—Pietroaia—Găiești N) nu au fost identificate pînă acum asemenea piese.

¹¹ Mulțumim lui Al. Păunescu pentru participare la determinarea și încadrarea materialului litic.

¹² Paul I. Dicu, SCIV, 23, 1972, 2, p. 223—234; idem, SCIV, 24, 1973, 4, p. 653—658.

¹³ În zona Găiești-Dîmbovița, pe teritoriul orașului Găiești și comunei suburbane Petrești-Găiești, satul Ionești (jud. Dîmbovița), între nord-vestul orașului și podul rutier de la Ionești (S) s-a descoperit un număr de șase unelte (3 cioplitoare bifaciale, o piesă bifacială, un racloar simplu convex și un nucleu Levallois (cu așchie) care au fost probabil transportate de curgearea lichidă și solidă a Argeșului din Piemontul Cotmeana (piesele sînt de dimensiuni medii și mici, între 8,8 cm și 4,2 cm, iar greutatea între 334 g și 30 g). La Petrești au fost semnalate și alte piese (I. Nania, *Studia Valachica*, Tîrgoviște, 1970, p. 73—77).

Tablel general cu situația descoperirilor din Piemontul Cotmeana și Depresiunea Sibului

Tipuri de piese	Zona descoperirilor și numărul pieselor								Total piese	Procentaj general pe tipuri
	Valea Argeș	Valea Bascov	Valea Vedea	Valea Teleor- man	Valea Cot- meana	Valea Topolog	Valea Sadu	Valea Cibin		
Cioplitoare unifaciale	110	16	3	1	20	6	—	—	156	30,95 %
Cioplitoare bifaciale	185	11	1	—	12	11	2	—	222	44,04 %
Bifaciale	13	2	—	—	2	2	—	—	19	3,76 %
Poliedre	12	—	—	—	2	—	—	—	14	2,77 %
Discolde	11	—	—	—	1	—	—	—	12	2,38 %
Racloare	14	1	—	—	1	1	—	—	17	3,37 %
Așchii non-Levallois	19	1	—	—	1	2	1	1	25	4,96 %
Așchii Levallois	6	2	—	—	2	—	—	—	10	3,37 %
Lame non-Levallois	1	—	—	—	—	—	—	—	1	0,19 %
Lame Levallois	1	—	—	—	—	—	—	—	1	0,19 %
Așchii de decorticare	10	—	2	—	4	1	—	—	17	3,37 %
Virfuri pseudolevallois	1	—	—	—	—	—	—	—	1	0,19 %
Piese nucleiforme	8	—	—	—	1	—	—	—	9	1,78 %
TOTAL GENERAL	391	33	6	1	46	23	3	1	504	
Procentaj general pe zone	77,57 %	6,54 %	1,19 %	0,19 %	9,12 %	4,56 %	0,59 %	0,19 %		

În numărul total de 391 piese¹⁴, distingem tipurile următoare :

110 cioplitoare unifaciale	28,13 %
185 cioplitoare bifaciale	47,31 %
13 bifaciale	3,32 %
12 poliedre	3,06 %
11 discoide	2,81 %
14 racloare	3,58 %
19 așchii non-Levallois	4,85 %
6 așchii Levallois	1,53 %
1 lamă non-Levallois	0,25 %
1 lamă Levallois	0,25 %
10 așchii de decorticare	2,55 %
1 virf pseudolevallois	0,25 %
8 piese nucleiforme	2,04 %

Statistica evidențiază preponderența cioplitoarelor unifaciale (fig. 1/1-3, 5, 6) și bifaciale (75,44 %) ¹⁵ (fig. 1/4 și fig. 2/1, 2, 5, 7 — 9). La acestea pot fi adăugate așchiile non-Levallois și cele de decorticare (7,40 %) (fig. 2/6).

Piese bifaciale, lucrate în tehnică abbevillo-acheuleană, se divid în două categorii : protobifaciale (fig. 2/3) sau parțial bifaciale (12) și bifaciale propriu-zise (1). Forma este variabilă : cvasitriunghiulară, cvasitriedrică (una cu virf), cvasidiscoidală, discoidală, ovalară prelungă ¹⁶. În colecție apar și cioplitoare bifaciale care pot fi considerate protobifaciale.

La poliedre este frecventă forma cvasisferoidală sau sferoidală, piramidală etc. Un poliedru a fost realizat pe un galet care a fost cioplit pe mai multe fețe, cu desprinderi numeroase pornite din direcții și puncte diferite ¹⁷.

Piesele discoidale sînt grupate în 3 categorii : discoide sau forme discoidale (incipient bifaciale) (4), discoide tipice (3), cvasidiscoide (4) ¹⁸.

Dintre cele 14 racloare, 6 piese au fost lucrate pe galet (fig. 1/7), iar 8 piese pe așchii ; din acestea, 2 racloare aparțin categoriei simplu drept, 7 simplu convex (1 denticulat) (fig. 2/4), 2 dublu convex, 2 dublu concav, 1 cvasidiscoidal (semiovalar) tip rabot. Un racloar simplu convex, lucrat pe așchie, face parte din categoria cunoscută sub denumirea de „porțiune sau felie de galet” ¹⁹.

¹⁴ 170 de unelte din colecția noastră au intrat în patrimoniul Muzeului de istorie al R.S.R. din București, începînd cu anul 1974 (vezi *Creșterea patrimoniului muzeal*, Buletin, I, București, 1976, p. 17; *ibidem*, II, 1978, p. 17, 138).

¹⁵ Dimensiuni și greutate maxime și minime : cioplitorul bifacial nr. 169 = 18,4 × 11,7 × 10,6 cm ; 2 445 g ; cioplitorul bifacial nr. 170 = 17,6 × 13,2 × 12,2 cm ; 2 784 g ; cioplitorul unifacial nr. 195 = 3,4 × 4,1 × 1,9 cm ; 38 g ; cioplitorul bifacial nr. 209 = 4,4 × 4,4 × 2,5 cm ; 52,5 g.

¹⁶ Dimensiuni și greutate maxime și minime : bifacialele nr. 172 = 13,5 × 8,7 × 4,2 cm ; 570 g și nr. 81 = 12,3 × 9,8 × 6,1 cm ; 815 g ; bifaciala nr. 67 = 5,5 × 3,7 × 1,6 cm ; 38,5 g.

¹⁷ Lungimea maximă și minimă : poliedrul nr. 327 = 9,5 × 8,4 × 6,1 cm ; 518 g ; poliedrul nr. 397 = 4,3 × 3,8 × 3,2 cm ; 61,5 g.

¹⁸ Dimensiuni și greutate maxime și minime : discoidul nr. 60 = 9 × 8,7 × 5,2 cm ; nr. 354 = 8,6 × 8,1 × 4,8 cm ; 495 g ; nr. 255 = 5,2 × 6 × 3,7 cm ; 127 g ; nr. 313 = 5,8 × 5,7 × 2,3 cm ; 99 g.

¹⁹ Dimensiuni și greutate maxime și minime : racloarul pe galet simplu concav nr. 221 = 11,3 × 7,9 × 4,1 cm ; 320 g ; racloarul pe așchie Levallois, simplu drept, nr. 351 = 3,5 × 3,1 × 1 cm.

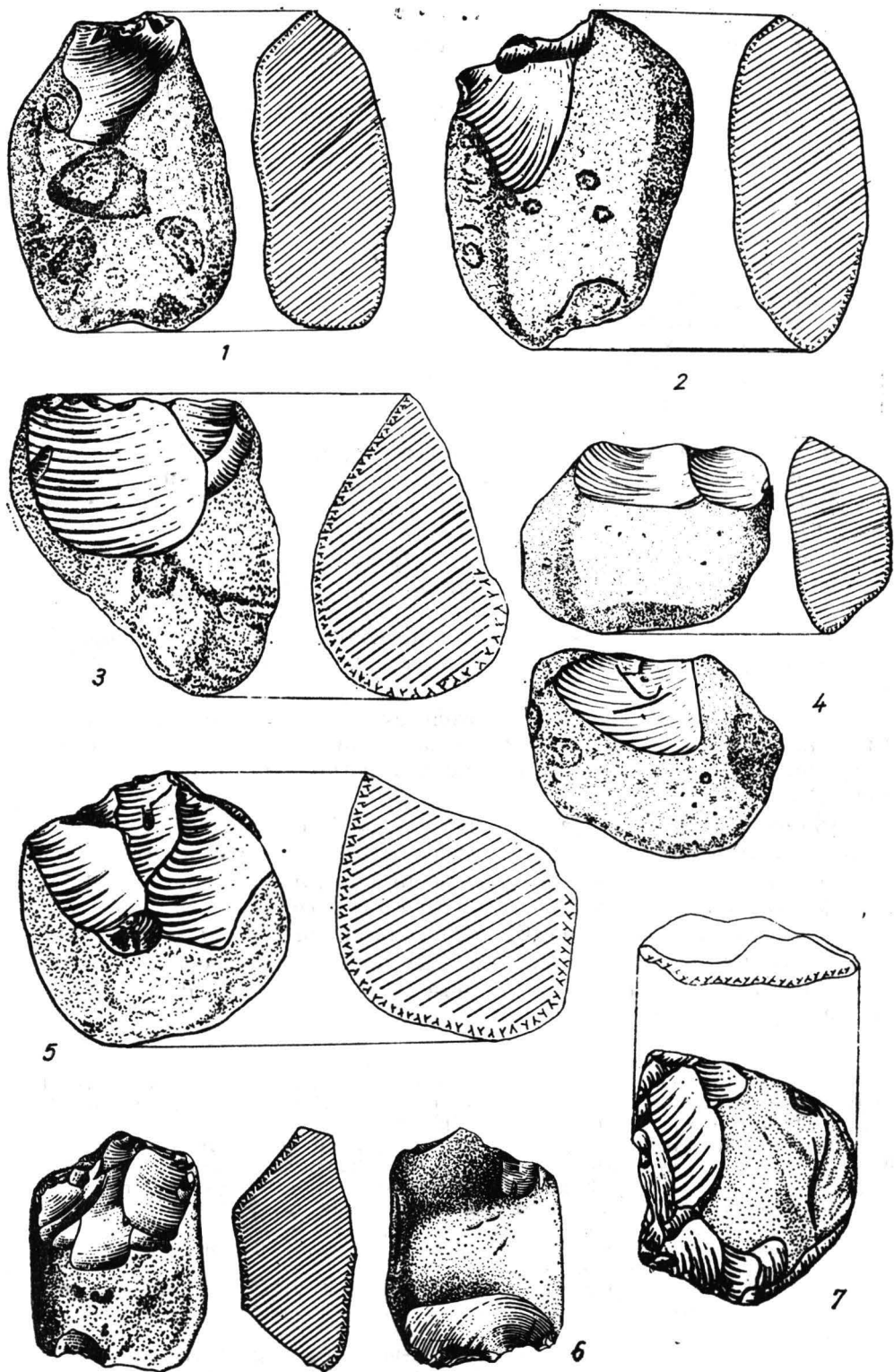

Fig. 1. Piese de silex descoperite pe Valea Argeșului (punctele : Merișani — „Vilcele”, Budeasa, Pitești-Nord). 1—3, 5 cioplitoare unifaciale; 4 cioplitor bifacial; 6 cioplitor unifacial dublu; 7 racloar simplu pe galeț.

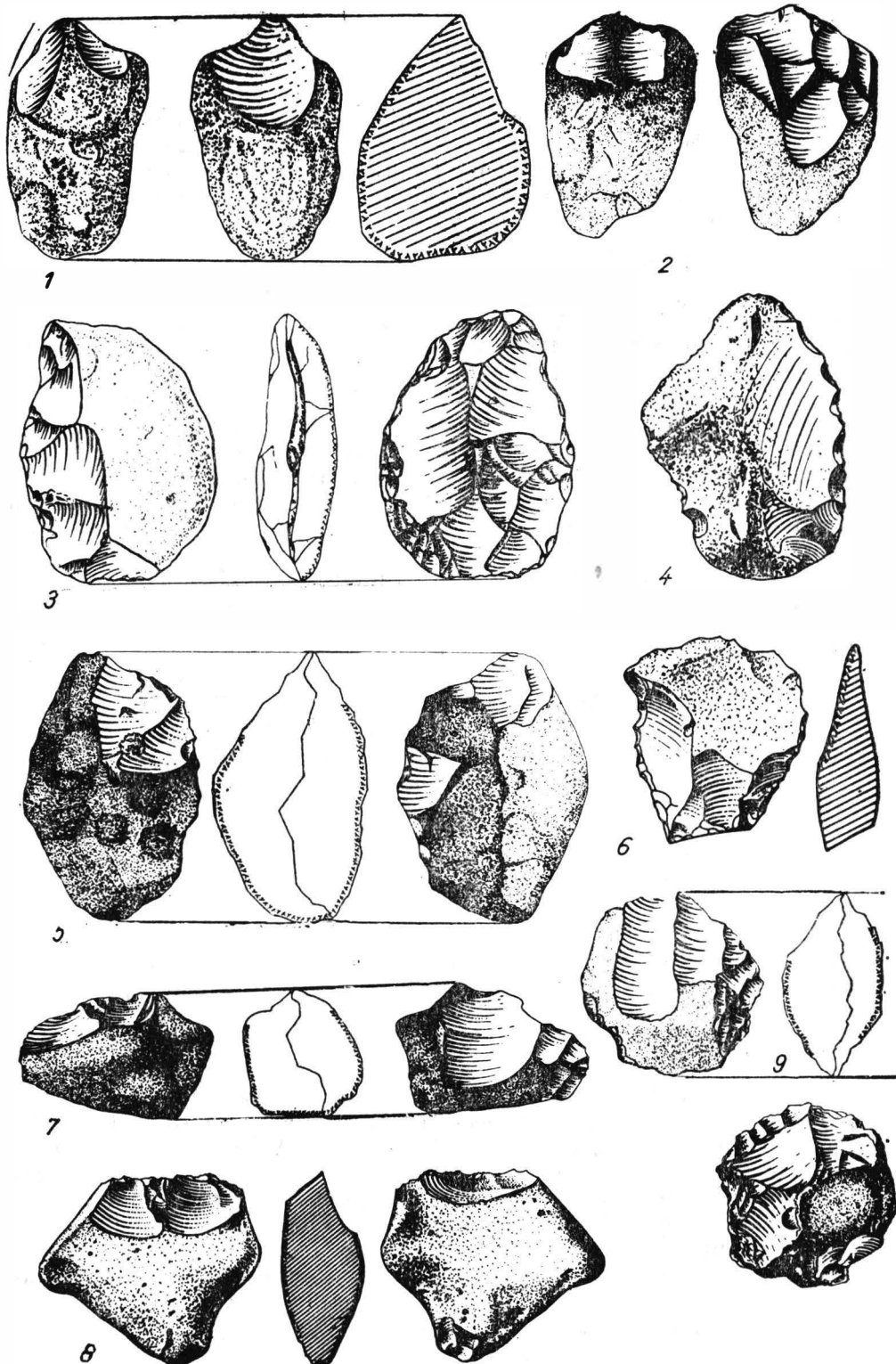

Fig. 2. Piese de silex descoperite pe Valea Argeşului (punctele: Budeasa—„Valea Mărului”, Piteşti-Nord, Piteşti-Est—Mărăcineni, Merişani-Nord—Vilcele). 1, 2, 5, 7—9 cioplitoare bifaciale; 3 bifacială parţială; 4 racloar simplu convex denticulat; 6 aşchie parţial descojită, retuşată.

Printre piesele nucleiforme se întilnesc exemplare care au putut fi utilizate ca cioplitoare unifaciale sau cioplitoare bifaciale. Se remarcă un nucleu bipolar masiv (cu două planuri de lovire) care printr-o desprindere aflată pe fața adiacentă părții active, dobîndește funcția de cioplitor bifacial terminal²⁰.

Valea Bascovului

Rîul Bascov, cu o vale superioară foarte adîncă, este afluentul cel mai însemnat al rîului Argeș, pe partea dreaptă, pînă la Pitești. Are o lungime de aproximativ 40 de km. Punctele de plecare se găsesc pe teritoriile satelor Pielești și Dragolești — comuna Cotmeana (județul Argeș), în partea nordică a Piemontului Cotmeana, în apropierea Subcarpaților Getici și lingă locul de formare al rîului Cotmeana. Cursul inițial cuprinde două brațe: pîriul Bascov (pe dreapta) și pîriul Bascovele (pe stînga), care își ia numele satelor pe care le străbate: Drăgolești, Bascovele, Negești, Ursoaia. Ele se contopesc pe teritoriul satului Ursoaia. Confluența cu Argeșul este situată la capătul canalului de evacuare al hidrocentralei Pitești N — Bascov.

La descoperirile efectuate în ultimii ani a contribuit adîncirea albiei minore în unele sectoare cu 1 — 5 m, odată cu excavarea prundișului pentru construirea drumului petrolier. Au fost descoperite piese în depozitele piraielor primare (Bascov și Bascovele), pînă la circa 1 km de „izvoare”, și de pe cursul rîului Bascov, propriu-zis, în total, pe o distanță de aproximativ 39 km, pe teritoriul satelor Virloveni, Lintești, Drăgolești, Bunești, Bascovele, Negești și Ursoaia (comuna Cotmeana); Dumbrăvești, Drăganu-Olteni și Prislopu Mare (comuna Drăganu, județul Argeș).

Din colecție fac parte 33 de piese, după cum urmează:

16 cioplitoare unifaciale	48,48%
11 cioplitoare bifaciale	33,33%
2 bifaciale	6,06%
1 racloar	3,03%
1 așchie non-Levallois	3,03%
2 așchii Levallois	6,06%

Rezultă că cioplitoarele unifaciale (fig. 4/1-2) și cioplitoarele bifaciale (fig. 4/3) reprezintă 81,81%, adică cel mai ridicat procentaj din Piemontul Cotmeana²¹.

Valea rîului Vedea

Rîul Vedea se formează pe teritoriul comunei Morărești (județul Argeș). Pe cursul superior al acestui riu, piesele au fost descoperite la o latitudine mai sudică, în comparație cu riurile Argeș, Bascov, Cotmeana și Topolog, acolo unde apele au sculptat în depozitele Piemontului Cotmeana o albie minoră din ce în ce mai profundă și cu maluri abrupte (la circa 3 km sud de șoseaua Pitești — Rîmnicu Vilcea). Ele au fost descoperite pe o distanță de aproximativ 11 km, pe teritoriul satelor Morărești Săpunari și Dealul Obejdeanului (comuna Morărești), Cîrcești (comuna

²⁰ Piesa nucleiformă nr. 305 = 16,5 × 12,1 × 9,6 cm; 2 575 g.

²¹ Dimensiuni și greutatea maxime și minime: cioplitorul bifacial nr. 15 = 15,1 × 10,8 × 7,6 cm; 1 397 g; cioplitorul unifacial nr. 29 = 5,7 × 3,9 × 3,5 cm; 74 g.

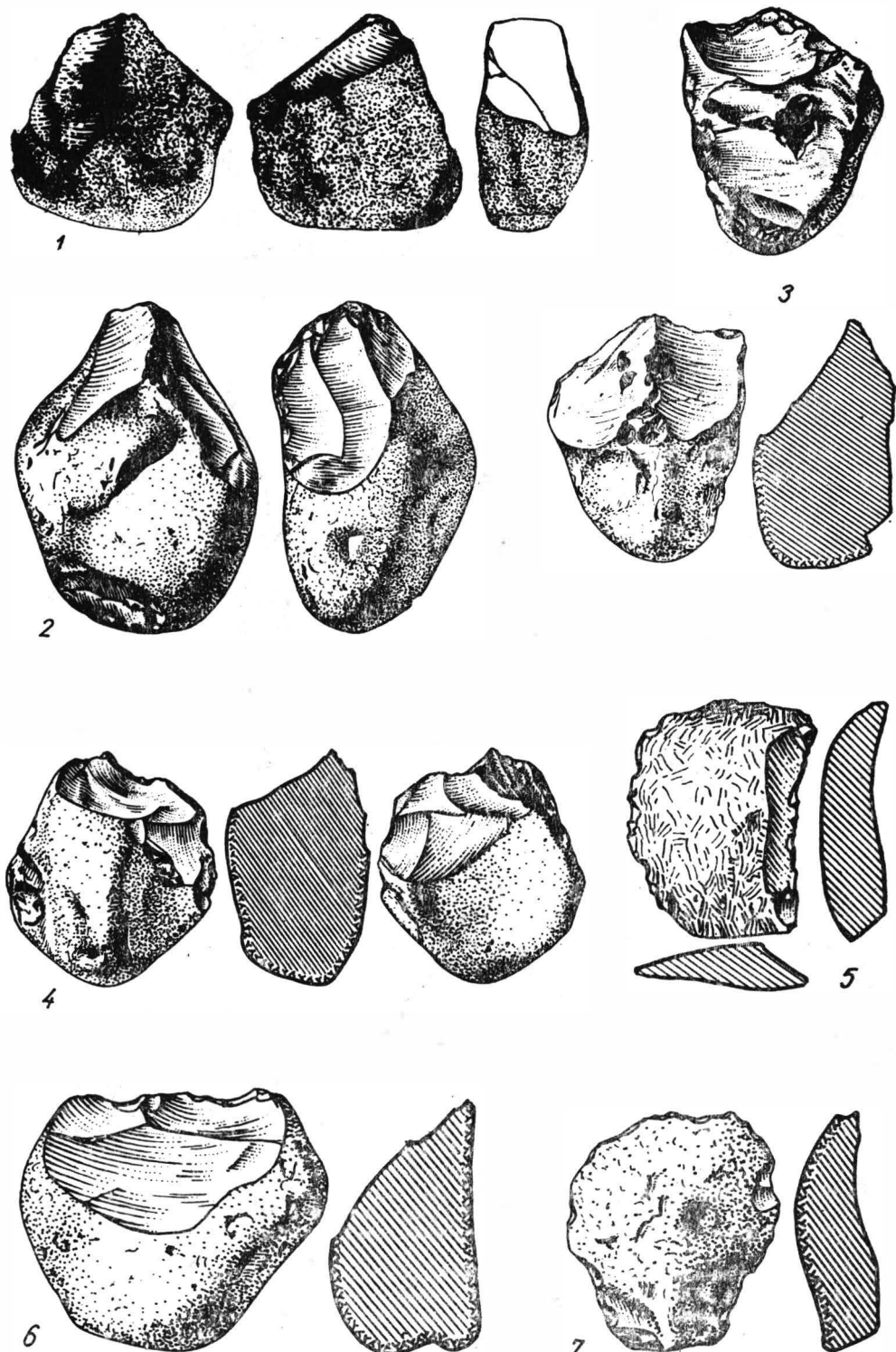

Fig. 3. Piese de silex descoperite pe Valea Cotmeana (punctele : Cotmeana-sat, Cotmeana-Nord—Pielești—Virloveni). 1, 3, 4 cioplitoare bifaciale; 2 formă poliedrică; 6 cioplitor unifacial; 5, 7 așchii de descojire retușate.

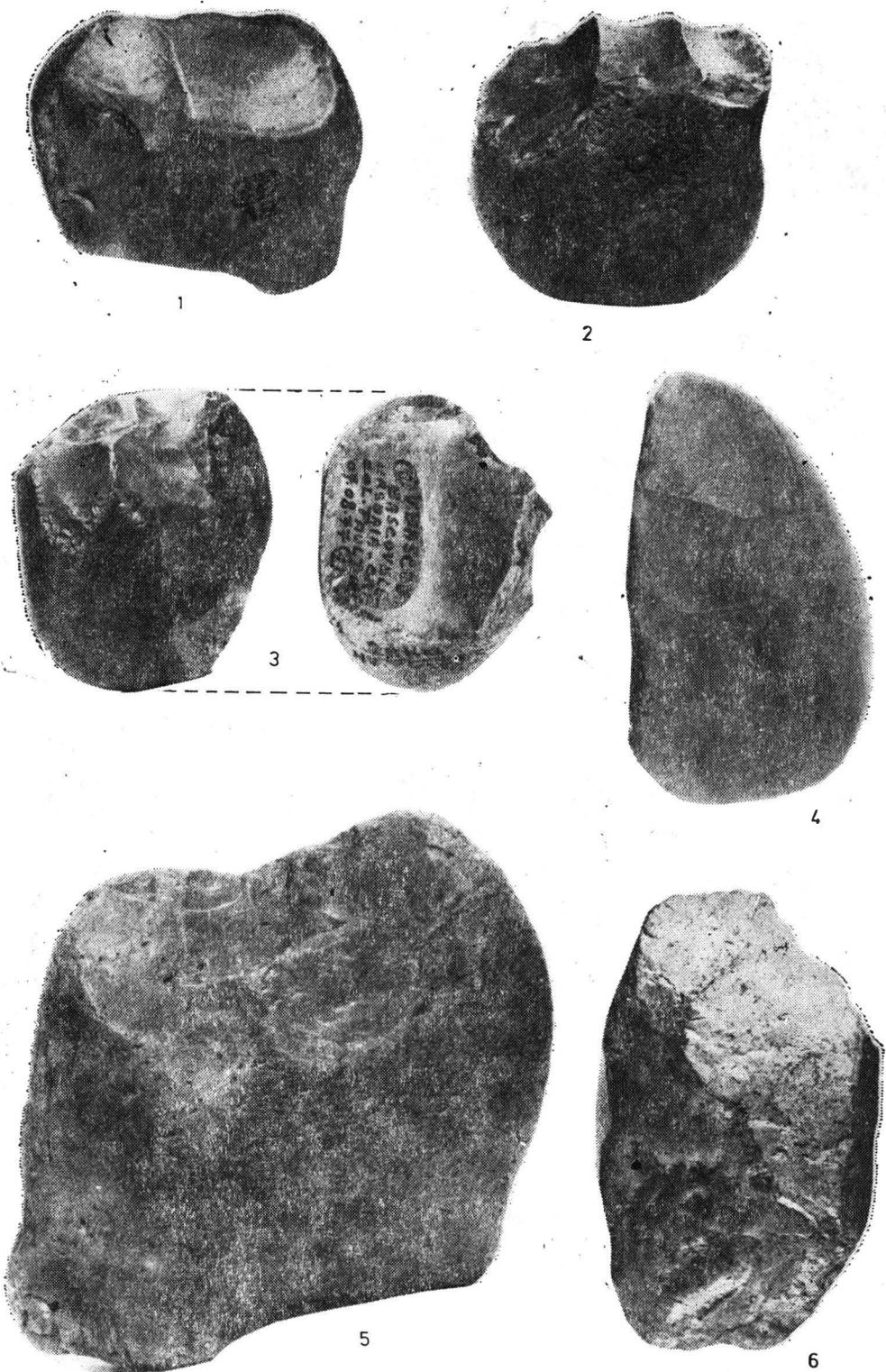

Fig. 4. Piese de silex descoperite pe văile: 1—3 Valea Bascovului (punctele: Drăganu, Drago-lești, Ursoaia); 4, 5 Valea Vedea (punctele: Morărești—„Săpunari”) și 6 Valea Topologului (punct „Milcolu”). 1, 2, 4—6 cioplitoare unifaciale; 3 cioplitor bifacial.

Cuca, județul Argeș), în sectoarele unde albia minoră a fost adâncită cu 1 — 3 m prin dislocarea nisipului și pietrișului pentru construcții. Ca și în cazul Teleormanului, numărul pieselor depistate este mic, deoarece pe cursul superior al râului Vedea lucrările hidrotehnice sînt la început²².

Ca tipuri de piese se disting: 3 cioplitoare unifaciale (fig. 4/4,5); 1 cioplitor bifacial; 2 așchii de decorticare²³.

Valea Teleormanului

Teleormanul, principalul afluent al râului Vedea, pe partea stîngă, își are originea în sudul Piemontului Cotmeana. Pe teritoriul satului Șerboeni (comuna Buzoești, județul Argeș), în apropiere de orașul Costești, în albia minoră adâncită prin extragerea pietrișului s-a descoperit un cioplitor unifacial lateral din silex cu vîrf median, lucrat pe un galet cvasirectangular²⁴.

Valea râului Cotmeana

Cotmeana, unul din principalii afluenți ai râului Vedea, pe partea stîngă, își formează cursul pe teritoriul satului Pielești, comuna Cotmeana (județul Argeș), lîngă linia de contact dintre Subcarpații Getici și Piemontul Cotmeana, pe care-l străbate pe la mijloc, obîrșia sa fiind situată mai la nord decît aceea a râului Vedea.

Piesele au fost descoperite în locurile unde albia minoră era adâncită prin exploatarea prundișurilor, utilizat îndeosebi în construcțiile petroliere și forestiere (1 — 5 m). Regimul bogat în precipitații dintre anii 1970—1975 a contribuit în mare măsură la adîncirea talvegului. Aproximativ 98% din piese se aflau sub patul albiei minore (pînă la 5 m adîncime). De aceea uneltele sînt nerulate sau puțin rulate. Piesele au fost găsite pe teritoriul satelor Pielești, Virloveni, Lintești, Costești și Cotmeana (comuna Cotmeana), Luminile și Morărești (comuna Morărești, județul Argeș), pe o distanță de aproximativ 15 km.

Cele 46 de piese, tipologic se repartizează astfel²⁵:

20 cioplitoare unifaciale	43,47%
12 cioplitoare bifaciale	26,08%
2 bifaciale	4,34%
2 poliedre	4,34%
1 discoid spre sferoid	2,17%
1 raclor	2,17%
1 așchie non-Levallois	2,17%
2 așchii Levallois	4,34%
4 așchii de decorticare	8,69%
1 nucleu	2,17%

²² Pe cursul inferior al râului Vedea, în zona orașului Alexandria (jud. Teleorman) au fost culese așchii atribuite tipologic paleoliticului inferior sau mijlociu (I. Spîru, SCIV, 16, 1965, 2, p. 307—308).

²³ Dimensiuni și greutatea maxime și minime: cioplitorul bifacial nr. 4 = 11,6 × 7,5 × 6,3 cm; 796 g; cioplitorul unifacial nr. 2 = 6,3 × 4,4 × 3,3 cm; 115 g.

²⁴ Cioplitor unifacial nr. 1 (7,3 × 6,4 × 5,3 cm; 273 g). De asemenea, în alt sector al Teleormanului au fost identificate piese atribuite paleoliticului inferior (I. Nania, *Istoria vîndătorii în România*, București, 1977, p. 18).

²⁵ Din colecția personală, 30 de unelte au intrat în patrimoniul Muzeului de istorie al R.S.R. (inv. nr. 116.653—116.682).

Cioplitoarele unifaciale (fig. 3/6) și cioplitoarele bifaciale (fig. 3/1-4) dețin ponderea numerică (32) și procentuală (69,55%)²⁶, în schimb așchiile se întâlnesc într-o proporție mai redusă (17,37%) (fig. 3/5,7).

Valea Topologului

Riul Topolog, afluent al Oltului, pe partea stîngă, este situat la marginea de V—N—V a Piemontului Cotmeana. Uneltele din paleoliticul timpuriu au fost găsite în depozitele pleistocene, pe valea medie, în sectorul podului rutier de pe șoseaua Pitești — Rîmnicu Vilcea, unde albia minoră a fost adîncită, în vederea regularizării cursului, după anul 1975, și pe alte porțiuni din care au fost excavate cantități foarte mari de prundiș pentru construcții. Piesele, în procentaj de 95%, se aflau sub patul albiei minore sau în profunzimea aluviunilor care flancau albia minoră, pînă la adîncimea de 4 m. Uneltele au fost descoperite pe teritoriul satelor Milcoiu și Ciutești (comuna Milcoiu, județul Vilcea), Poenari pe Topolog, Ioanițești, Tomulești și Cearești (comuna Poenarii de Argeș), Dedulești — Vârzaru și Măncioiu (comuna Morărești, județul Argeș), pe o distanță de aproximativ 12 km²⁷.

Inventarul litic al descoperirilor se compune din următoarele 23 de piese :

6 cioplitoare unifaciale	26,08%
11 cioplitoare bifaciale	47,82%
2 bifaciale	8,69%
1 racloar	4,34%
2 așchii non-Levallois	8,69%
1 așchie de decorticare	4,34%

Cioplitoarele unifaciale (fig. 4/6) și cioplitoarele bifaciale intrunesc majoritatea numerică (17) și procentuală (73,90%)²⁸.

Numărul mare de unelte (peste 500) descoperite în Piemontul Cotmeana, densitatea pronunțată a acestora în depozitele pleistocene, tehnica rudimentară utilizată pentru cioplirea galeților, dimensiunile lor foarte mari etc. conferă zonei de vest-nord-vest a Munteniei, pînă în prezent, atributul de centru principal al paleoliticului timpuriu din România. Deocamdată în restul Munteniei, în Oltenia (exceptînd valea Oltului și Tesluiului), Dobrogea și Moldova, inclusiv pe valea Dunării, nu au fost depistate unelte atribuite culturii de prund²⁹.

²⁶ Dimensiuni și greutatea maxime și minime : poliedrul nr. 20 = 15 × 10,6 × 8,9 cm ; 1 693 g și cioplitorul bifacial nr. 42 = 13,9 × 12,6 × 7,5 cm ; 1 985,5 g ; cioplitorul unifacial nr. 17 = 6,7 × 4,4 × 2,9 cm ; 125 g ; bifocala nr. 2 = 5,2 × 4,6 × 1,6 cm ; 37 g.

²⁷ Punctul cel mai nordic al descoperirilor noastre se află pe teritoriul satului Poenari pe Topolog, lângă podul nou, cu aproximație pe aceeași latitudine cu Pielești (valea Cotmeana), Drăgolești (valea Bascovului), Băiculești (valea Argeșului), iar cel mai sudic se găsește pe hotarul dintre comunele Milcoiu și Nicolae Bălcescu (județul Vilcea). În amonte și aval de aceste puncte nu au fost depistate pînă acum unelte paleolitice.

²⁸ Dimensiuni și greutatea maxime și minime : cioplitorul unifacial nr. 13 = 16,5 × 10 × 10,2 cm ; 1 290 g ; cioplitorul unifacial nr. 18 = 16,3 × 16 × 7,9 cm ; 2 274,5 g ; cioplitorul bifacial nr. 16 = 7,6 × 6,2 × 4,1 cm ; 257 g.

²⁹ Pe valea Dunării, la Ciuperceni—Teleorman (punctul „Carieră-Vii”), în partea superioară a unei terase fluviatile, în straturile din pleistocenul superior se află o așezare aparținînd

II. DEPRESIUNEA SIBIU

Depresiunea Sibiu este o depresiune de contact. La geneza ei au concurat factorii tectonici și eroziunea, din care a rezultat un piemont de acumulare și sculptural, cu straturi de pietrișuri pliocene și pleistocene, așezate pe depozitele miocene. Depresiunea Sibiu a intrat în faza morfogenetică a cuaternarului după retragerea lacului ponțian. Sub acțiunea agenților externi (în primul rând a proceselor de eroziune fluvială), în pleistocenul inferior s-a definitivat un relief piemontan³⁰. În cadrul acestei depresiuni s-a individualizat subunitatea piemontană a Sadului. În depunerile piemontane din pleistocen, situate la suprafață, în malul drept și sub patul albiei minore a Sadului zac mari cantități de silex, galeții fiind deplasați de ape și pe cursul Cîbinului, din punctul de confluență cu Sadul, pînă în apropiere de confluența Cîbin-Olt.

Cercetările recente s-au concretizat prin descoperirea uneltelor atribuite paleoliticului inferior pe valea Sadului și valea Cîbinului, pe teritoriul comunei Tălmăciu (județul Sibiu), în condițiile adîncirii albiei minore pînă la aproximativ 3 m, ca urmare a amenajărilor hidrotehnice și exploatării prundișului. Piesele se aflau în straturile interioare aluvionare de pe cursul Sadului, în sectorul de la confluența cu Cîbinul, în sud, iar în amonte, pînă la primul baraj (în vestul fabricii de ață), pe o distanță de aproximativ 5 km. Pe riul Cîbin a fost depistată o singură piesă, la vest-sud-vest de stația C.F.R. Podu Olt.

Dintre piesele de silex distingem următoarele :

Valea Sadului

1 cioplitor dublu, terminal bifacial și lateral unifacial ;

1 cioplitor bifacial dublu, spre protobifacial, realizat pe un galet masiv, cu desprinderi la un capăt și lateral³¹.

1 așchie nucleiformă, cu tendință de prelucrare bifacială.

Valea Cîbinului

1 așchie non-Levallois

S-a constatat că un cioplitor unifacial din silex, găsit întimplător în comuna Racovița (județul Sibiu)³², la circa 10 km est de satul Tălmăciu,

aurignacianului. La mijlocul terasei, a cărei geneză a început în pleistocenul mediu, pe o forișmație din cretacic apar însemnate cantități de silex. Numeroși galetii prezintă fracturi și spărturi (așchieri) cauzate de agenții naturali geofizici (mecanici, termici), geochimici etc. Investigațiile noastre au arătat că acești galetii nu pot fi considerați unelte atribuite culturii de prund, așa după cum s-a încercat să se afirme în ultimul timp (cf. RevMuzMon, seria muzee, nr. 5, București, 1978, p. 58—63 ; V. Boroneanț, *Date noi privind paleoliticul din Cîmpia Română în lumina descoperirilor de la Ciuperceni—Teleorman*, în *Izvoare arheologice bucureștene*, Muzeul de istorie a municipiului București, București, 1978, p. 12—15).

³⁰ Madeleine Alexandru, *Depresiunea Sibiului. Cîteva observații geomorfologice preliminare*, Probleme de geografie, 9, 1962, p. 289—296 ; V. Tufescu, *Subcarpații și depresiunile marginale ale Transilvaniei*, București, 1966, p. 45—49, 207—210 ; D. Ciupagea, M. Paucă, Fr. Ichim, *Geologia Depresiunii Transilvaniei*, București, 1970, p. 81—96, 100—102, 183.

³¹ Prin procedeul de cioplire, formă și dimensiuni, această piesă (nr. 3 = 14,9 × 13,9 × 6,8 cm ; 1 638,5 g) este asemănătoare, din punct de vedere tipologic, cu cioplitorul bifacial dublu (terminal și lateral) descoperit pe valea Argeșului la Pitești N—Bascov—baraj'' (nr. 359 13,1 × 15,3 × 6,5 cm ; 1 784 g). În anul 1979 au fost descoperite și alte unelte pe valea Sadului.

³² Iuliu Paul. SCIV. 24. 1973. 1, p. 127—129.

ar putea proveni tot de pe valea Sadului și nu de pe valea Oltului, intrucît aluviunile riurilor din Depresiunea Făgăraș nu conțin galeți de silix. În alte zone ale Transilvaniei, în Maramureș, Crișana și Banat nu s-au descoperit pînă în prezent unelte atribuite culturii de profund ³³.

Descoperirea culturii de profund în Depresiunea Sibiu a clarificat controversata problemă a existenței paleoliticului inferior pe teritoriul Transilvaniei, care a preocupat pe arheologii români și străini, încă de la începutul secolului al XX-lea ³⁴.

Piese descoperite în Piemontul Cotmeana și în Depresiunea Sibiu se caracterizează printr-o accentuată diversitate tipologică și morfofuncțională.

În colecția prezentată se află exemplare care corespund tipurilor de piese cunoscute în paleoliticul inferior (pe culturi și tehnici de prelucrare), precum și unele variante caracteristice zonei neatestate în literatura de specialitate.

Subliniem numărul preponderent al cioplitoarelor unifaciale și bifaciale (378 = 75%), care documentează aria de răspîndire a acestor categorii de unelte ³⁵. Pe cursul riurilor, densitatea a crescut proporțional cu adîncirea albiilor minore de către agenții naturali sau antropici.

În încheiere, ne exprimăm convingerea că investigațiile și descoperirile noastre vor contribui la o mai profundă cunoaștere a culturilor materiale din paleoliticul timpuriu și, în primul rînd, a culturii numite „de profund”.

THE EARLY PALAEOLITHIC IN THE COTMEANA PIEDMONT AND THE SIBIU DEPRESSION

SUMMARY

The author presents 504 artifacts attributed to the Early Palaeolithic, that he has discovered in the west-north-western part of Muntenia (Cotmeana Piedmont) and in Transylvania (Sibiu Depression), in the disturbed quaternary deposits (at their surface, or at a depth varying between 0.50 and 7 m and even more) of the beds of the rivers Argeș, Bascov, Vedea, Teleorman, Cotmeana, Topolog, Sadul and Cibin. The stone implements consist in a large number of choppers and chopping-

³³ Într-o lucrare recentă se semnaleză prezența uneltelor atribuite paleoliticului timpuriu pe cursul superior al Oltului, în Depresiunea Făgăraș, și pe Someșul Mic, la Florești—Cluj-Napoca. În timpul investigațiilor noastre, ca și a celor efectuate de Al. Păunescu și M. Cărciu-maru, nu s-au găsit asemenea piese. Precizăm că în zonele respective nu există silix, iar la Florești nici cuarțit. Piesele la care se referă I. Nania aparțin spațiului dintre riurile Dîmbovnic—Dîrjov—Olt (Cf. I. Nania, *op. cit.*, p. 20 și nota 30).

³⁴ H. Breuil, *Bulletin de la Société des Sciences de Cluj*, 2, Cluj, 1925, p. 193—1975; Roska Márton, *Anuarul Institutului geologic al României*, 14 (1929), 1930, p. 103—116; C. S. Nicolăescu-Plopșor, *Probleme de antropologie*, 2, 1956, p. 76—77.

³⁵ În Piemontul Cotmeana la unele piese ieș în evidență procedee de prelucrare și forme specifice regiunii cercetate: cioplitoare unifaciale și bifaciale terminale duble, laterale simple și duble, combinate. Acestea au suprafața activă pe o singură parte, pe ambele părți, pe părți diferite etc. De asemenea, menționăm unelte lucrate pe colț, cele cu virf, pe galeți fracturați natural sau pe desprinderi naturale etc. Piesele au tășul (muchia activă) zigzagat, sinuos, arcuit, rectiliniu, îngust, larg, oblic etc.

tools (378 = 75%), and also in bifacial (19), polyhedral and discoidal (26) pieces, scrapers (17), splinters and Levallois and non-Levallois blades (54), etc.

The preponderance of the choppers and chopping tools points out to the diffusion area of these categories of implements, specific to the Early Palaeolithic (the so-called Pebble Culture).

The discovery of these implements evinces the presence of the Hominides in the actual Carpatho-Danubian area, the Cotmeana Piedmont representing, up to now, the most important center of their manifestation on the Romanian territory.

THE EXPLANATION OF THE FIGURES

Fig. 1. Flint artifacts discovered in the Argeş Valley (Merişani-„Vilcele”, Budeasa, Piteşti-Nord). 1–3, 5 choppers; 4 chopping-tool; 6 double chopper; 7 plain scraper from a pebble.

Fig. 2. Flint artifacts discovered in the Argeş Valley (Budeasa-„Valea Mărului”, Piteşti-Nord, Piteşti-Est-Mărăciţeni, Merişani-Nord-Vilcele). 1, 2, 5, 7–9 chopping-tools; 3 partial chopping-tool; 4 plain convex denticulated scraper; 6 splinters with partial cortex.

Fig. 3. Flint artifacts discovered in the Cotmeana Valley (Cotmeana-Sat, Cotmeana-Nord -Pieleşti-Virloveni). 1, 3, 4 chopping-tools; 2 polyhedral form; 6 chopper; 5, 7 splinters with cortex.

Fig. 4. Flint artifacts discovered in the valleys: Valea Bescovului (Drăganu, Dragoleşti, Ursoaia); 4, 5 Valea Vedea (Morăreşti-„Săpunari”) and 6 Valea Topologului (at the point Milcoiu). 1, 2, 4–6 choppers; 3 chopping-tools.

